# דער אידישער לערער סעמינאר אין ניו יארק

פון ל. מלאך

אינ'ם בנין פון דער ניו יארקער אי־מיגראציע הילפס געזעלשאפט „היאס", אין סאמע צענטער, אין קאך פון דער „איסט סייד" שטאדט־טייל, געפינט זיך א אידישע אינסטיטוציע צו וועלכען עס העגען די אויגען פון דער אמעריקאנער באוואוסטזיניגע אידיש־אידישליכע אינ־טעליגענץ, דאס איז דער אידישער לערער סעמינאר.

שפרייטען זיך אין אלע טיילען פון דער אידישער ניו יארק, אין אלע טיילען פון לאנד, פון ברעג צו ברעג, פונ'ם אטלאנ־טיק ביז'ן פאסיפיק. די „סעמינאריס־טען" דאס זענען די אויסגעפרובטע אי־דישע אינטעליגענץ. זיי ברענגען טאקע אומעטום ליכט אריין. נעהמען איבער דאס פיהרערשאפט פון די געזעלשאפט־ליכע אינסטיטוציעס. עס איז שוין שווער

צוזאמען מיט די שילער. כמעט אלע אנ־געזעהענסטע אידישע שריפטשטעלער, אי־דישע וויסענשאפטלער און קולטור טוער זענען דירעקט פארבונדען מיט'ן סעמי־נאר. די נבואה פון „באחרית הימים" ווערט דארט מקוים. ווייל די אנפיהרער פון די למודים זענען סיי לייוויק־אפא־טאשו און סיי ראנאף־קאראלניק, מענשען מיט פארשיידענע אנשויאונגען און אנ־

פון דערציאונג ווענען קינדער פארשטע־לונגען, צייכנען, שול היגיעניע, אט דאס אלץ וואס איז ניט קיין נייעס אין די אל־געמיינע ניט אידישע לערער סעמינארען און אינסטיטוטען, איז עס אבער גאנץ אייגענארטיג פאר אידישען לערער אינסטי־טוט, די אייגענארטיגע באדינגונגען פון דעם אידישען שול וועזען אין אמעריקע פאדערט א גאר באזונדערען צוגאנג דער־

[...]

(פארזעצונג אויף פיידוש ה)

# וואשע בלאנאראדיע

(פעליטאן)

פון מ. אנדריטץ

אין דער צייט פון דער רוסיש־יאפאנישער קריעג האט אין רוסלאנד זיך ארומגעטראגען פאלגענדער וויץ:

אן אפיציער באגעגענט א סאלדאט און פרעגט איהם:

— וואס וואלט געווען ווען דו

[...]

פען. זאג: איך וואלט זי געגומען פאר די הערנער און אריינגעפיהרט אין שטאהל".

— איך וואלט זי גענומען פאר די הערנער און אריינגעפיהרט אין שטאהל, וואשע בלאנאראדיע.

[...]

האט אבער דער רבונו של עולם א נס געטאן און טראצקי איז ארונטער פון ביינקעל. נו, מוזטו שוין שרייען אז דער דאזיגער טראצקי, אט דער נעכטיגער העלד און „גרעסטער מענש", „גרעסטער קעמפער פאר'ן פראלעטאריאט", איז ניט

ארויסברייגגען, פונקט ווי א געוויסע צייטונג זאל האבען באפוילען ניט צו דער־מאנען אין ארטיקלען דעם ווארט היינט, ווייל עס איז דאן ארוים א צייטונג מיט דעם נאמען „היינט"... זאל מען שרייבען „א טאג פאר מארגען", „א טאג נאך

[...]

# א מיטעל צו ראטע־ווען מענשען פון א שיף־ברוך

אן אמעריקאנער טראכט צו א פלאן, וואס רופט ארויס באוואונדערונג אין די וויסענשאפטליכע קרייזען.

פון טאג צו טאג, ניין! פון מינוט צו מינוט קומען ארויס אלץ מעהר ער־

[...]



THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

# די פאליטישע וואך

ניט איינמאל פאסירט אין דער פאליטיק, אז א קליינער צופאל פאר־אורזאכט א גאנצע איבערקערעניש. די פאליטישע געשיכטע וויסט פון א סך אזעלכע פאלען, און יעצט האבען מיר פאר זיך אזא ענליכען צופאל.

אין דעם אירלענדישען פריי שטאט פארלאמענט האבען מיר צוויי שטארק אויסגעשפראכענע און געגנערישע פארטייען. די פארטיי וועלכע האט ביז לעצטע וואך צוזאמענגעשטעלט די רעגיערונג, און וועלכע איז פאר הארמאנישער ארבייט מיט ענגלאנד. און די רעפובליקאנישע פארטיי, געפירט פון דע וואלערא'ן און זיינע נאכפאלגער. און דא קומט אריין דער צופאל, וואס קיינער האט גאר ניט דערווארט.

אן אנהענגער פון דע וואלערא'ן האט פארגעשלאגען געוויסע אויס־בעסערונגען צום עלטער־פענסיע געזעץ. געגען וועלכען עס איז געווען די רעגיערונג, ווייל דאס וואלט געמיינט א פארגרעסערונג אין די פינאנצי־עלע אויסגאבען. און אז עס איז געקומען צו אן אפשטימונג, האבען די ארבייטער פארטרעטער געשטימט מיט די דע וואלעריסטען, און געגען דער רעגיערונגס 64 שטימען זענען געווען 66 פאר דער פאראייניגטער אפא־זיציע.

און די צוויי שטימען האבען פאראורזאכט אן איבערקערעניש.

פרעזידענט וויליאם ט. קאסגרייוו (אן אמט ענליך צו פרעמיער־מי־ניסטער) און זיין קאבינעט האבען רעזיגנירט. און עס בלייבט פאר עמאן דע וואלערא, דעם פארביסענעם געגנער פון דער יעצטיגער רעגיערונגס־פארם אין דעם "איריש פרי סטייט", צו פארמירען א נייע רעגיערונג. ער דע וואלערא, געפינט זיך יעצט אויף א לעקציע־טור אין די פאראייניגטע שטאטען. אבער ער האט געלאזט וויסען, אז ער איז גרייט צו נעמען אויף זיך די דאזיגע אויפגאבע. און אזוי איז געשאפען געווארען א וויכטיגער קריזיס. דערווייל איז דער פארלאמענט (דעיל עירין) געשלאסען געווארען ביז מיטוואך, און אזוי ווי ביידע פארטייען האבען כמעט גלייכע קרעפטען, וועט עס בלייבען פאר די "אינדיפענדענטס" צו באשליסען, ווער עס זאל ארויספירען אירלאנד פון איר יעצטיגען פאליטישען קריזיס. די דע וואלערא אדער קאסגרייוו פארטיי. סיידען דער באשלוס זאל זיין פאר נייע וואלען.

„און א פאליטישער קריזיס איז לעצטע וואך אויך געשאפען געווארען פון דעם קאנצלער הערמאן מולער. נאכדעם ווי זיין רעגיערונג האט פונק־

א פינסטער בילד, וואס האט געשאפען א טרויער־טאן אין אלע ציאנירט אונטער די שווערסטע אומשטענדען גאנצע איין און צוואנציג חדשים. די שווערסטע פראגע וואס די מולער רעגיערונג האט געהאט פאר זיך צו לעזען, איז געווען דער יאנג רעפעראציע פלאן, און דאס איז זיי געלונגען דורכצופירען. אבער פונקט ווי אין אירלאנד איז דער עלטער־פענסיע געזעץ געווען דער אבן נגף. איבער וועלכען עס איז דערווייל גע־פאלען די קאסגרייוו רעגיערונג. אזוי איז עס אויך געווען אין דייטשלאנד, ווען די פארשידענע פארטייען פון דער קאאליציע האבען ניט געקענט איינ־שטימען צווישען זיך וועגען ארבייטסלאזיגקייט פארזיכערונג.

אבער אויב אין אירלאנד איז דער קריזיס געקומען א דאנק א צופאל, האט מען אבער אין דייטשלאנד שוין לאנג צוריק פאראויסגעזעהן דעם קריזיס, וואס האט געמוזט קומען. די פארשידענע גרופירונגען פון דער קאאליציע האט בלויז פאראייניגט איין זאך, די דורכפירונג פון דעם יאנג פלאן. און ווען דאס איז פארווירקליכט געווארען, איז מער ניט געווען קיין זאך וואס זאל זיי פאראייניגען. און ווען עס איז געקומען צו אזא וויכטיג פראבלעם ווי די, אז דער שטאט זאל באוויליגען א סומע פון הונ־דערט מיליאן גאלד־מארק פאר ארבייטסלאזיגקייט פארזיכערונג, האט עס געמוזט ברענגען דעם קריזיס.

און עס איז די גרויסע ארבייטסלאזיגקייט, וועלכע הערשט יעצט כמעט אין יעדען לאנד, וואס פארשאפט איבעראל ניט ווייניג צרות די מענ־שען וועלכע שטייען ביים רעגיערונגס־רודער. און פון די פארשידענע מיטלען וואס ווערען פון זיי אנגענומען, איז דערווייל דער אויסשטעהענד־סטער דאס געזעץ, וואס איז לעצטע וואך אנגענומען געווארען אין ענגלישען פארלאמענט, אויסצוליען דעם ארבייטסלאזיגקייט־פאנד פופציג מיליאן דאלאר.

אבער אפילו דאס לעזט נאך ניט דאס פראבלעם אין ענגלאנד, ווייל עס וואקסט דער עקאנאמישער קריזיס, און ממילא אויך די ארבייטסלא־זיגקייט. ערשט לעצטע וואך זענען אין פארלאמענט געשילדערט געווארען שרעקליך־טרויעריגע בילדער וועגען דעם לעבען פון די וועבער־ארבייטער אין לענקעשייר, וואו פינף און צוואנציג פראצענט פון אלע ארבייטער, איבער פיער הונדערט טויזענט אין צאל, זענען ארבייטסלאז.

א פינפטער בילד, וואס האט געשאפען א טרויער־טאן אין אלע ענגלישע קרייזען, וואו די וואך האט בלויז פארצייכענט נאר איין זאך, וואס האט טיילווייז צושטערט דעם פעסימיזם ארום דער אנטוואפנונגס קאנפע־רענץ — די ידיעה אז די אמעריקאנער דעלעגאציע האט זיך געאייניגט אויף א באשטימטען פלאן וועגען אן אפמאך צווישען די פלאטען מלוכות.

אז קיין צופיעל אפטימיזם האט ביי קיינעם ניט געהערשט וועגען דער קאנפערענץ, איז צו זעהן פון א רעדע, וואס עס האט לעצטע וואך גע־האלטען ענגלאנד'ס פלאטען־מיניסטער. ווען ער האט דאס זעלבע בא־טאנט, און ערשט די לעצטע שטעלונג פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע, האט טיילווייז געענדערט די לאגע.

* * *

א קליינע פאליטישע סענזאציע האבען מיר דא לעצטע וואך גע־האט ביי אונז אין שטאדט גופא.

לארד ווילינגדאן, אונזער גאווערנאר־דזשענעראל, איז געוועזען דער מיטאג־גאסט פונ'ם היגען "עמפייער" קלוב. און אין דער רעדע וואס ער האט געהאלטען ביי דער געלעגענהייט, האט ער זיך דערקלערט פאר דעם, אז קאנאדע דארף איבערנעמען די זארג פאר די וועסט אינדיעס, און עס ניט איבערצולאזען צו ענגלאנד, ווייל קאנאדע איז געאגראפיש נענטער.

אבער ווען עס רעדט זיין עקסעלענץ, דער גאווערנאר־דזשענעראל, מיינט עס אז עס רעדט די אפיציעלע רעגיערונג. און פון אטאווע האט מען זיך דאריבער צוגעאיילט צו דערקלערען, אז לארד ווילינגדאן האט עס גע־רעדט בלויז אין זיין אייגענעם נאמען.

און דערווייל איז די רעדע פאר עטליכע שעה צייט געוועזען די פא־ליטישע סענזאציע פון טאג.

* * *

צווישען די וויכטיגסטע פאליטישע פאסירונגען אין דער אידישער וועלט, דארף זיכער פארצייכענט ווערען פאר דער וואך, די רעזאלוציע וועל־כע איז אנגענומען געווארען ביי דער אגענטור זיצונג אין לאנדאן, וועלכע אנערקענט אין פרינציפ אז "עס זאל אין פאלעסטינע ניט זיין קיין אויבער־הערשאפט פון אראבער איבער אידען אדער פון אידען איבער אראבער".

קען עס דען נאך קלערער זיין. קען דען נאך בולט'ער פראקלאמירט ווערען דער אידישער ווילען און גרייטקייט צו ארבייטען צוזאמען פאר'ן פרידליכען אויפבוי פון ארץ ישראל, די שותפות'דיגע היים פון די אידען און אראבער.